

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Malý čtenář**

Vydavatel: **Hoblík**

Vydáváno v letech: **1882-1941, 1886-1887, 2.1887**

Číslo ročníků: **6, 5**

Číslo výtisků: **6, 5**

Datum vydání čísla: **2.1887**

Identifikátor ISSN: **1802-6885**

Stránky: **(65), 66, 67, 68, 69**

MALÝ ČTENÁŘ.

Čís. 5.

ÚNOR 1887.

Ročník VI.

JAN NERUDA.

Neruda?! zvolá snad někdo z vás, mladí přátelé moji, „Jan Neruda?! — To jméno četl jsem již kdesi a slyšel je také častěji z úst otcových, ale bližšího mi nic o muži tom známo není. Je to nepochybně nějaký spisovatel český?!“ —

Ano, dobře, uhodl's, milý čtenáři! Jan Neruda je skutečně spisovatelem českým a to spisovatelem výtečným, který v zástupu horlivých a povolanych písemnictví českého vzdělavatelů zaujímá čestné místo po boku přítele svého Adolfa Heyduka, o němž vypravoval jsem vám již. A že jste slyšeli nebo četli jméno jeho, jsem přesvědčen. Pomohu vám připome-

nouti si zde. Pamatujete se snad ještě na básničku, kterou jste ve škole říkali nebo zpívali:

Proto mně drahá tak
přemilá matička — — —?
„Že je tak chudičká,
že je tak staříčká!“

dopovíte mi skorem všichni. A ne jeden z vás zanotuje neb aspoň odříká z paměti hned druhou i třetí slohu:

„A kdyby byla snad
chudší než oblázek,
přece má vyrytý
v srdci mém obrázek.“

A kdyby byla snad
svázána v uzlíčku,
přec bych ji miloval
drahou tu matičku.“

Tak vidíte, že jste jí nezapomněli. Četli jste kdys básničku tu ve třetí čítance hned na stránce páté, kde je též podobná jí Heydukova „Bohatství“. A pod básničkou onou podepsán jest tvůrce její — Jan Neruda. „Ten má asi tu matičku svou rád, když o ní tak krásnou písničku napsal“, pomyslíte si. A skutečně; jako jsem již o Heydukovi pověděl, jest i Neruda dítkám vzorem, kterak milovati mají rodiče své. Znamenití a slavní mužové váží si vždy rodičů svých, ctí a milují je s vroucností velikou a ve stáří je ošetřují. Jan Neruda sepsal celou sbírku pěkných básniček, věnovaných milé matičce a předrahemu otci, z nichž onu již uvedenou pořadatelé čítanek v díle třetím umístili, abyste ji, milé dívky, v paměť sobě vštípiley a příkladem velikého toho muže, jehož tváří obraz věrný před sebou máte, se řídily.....

Neruda jest synem matičky Prahy. Narodil se r. 1834., 9. dne m. července; tedy ani ne o celý rok dříve než Adolf Heyduk. Rodiče jeho byli chudi a bydleli na Malé Straně. Tam chodil Jeník do škol obecných a později do gymnasia. V Praze navštěvoval též vysoké školy. Z počátku studoval právnictví, později teprve odhodlal se věnovati se výhradně činnosti spisovatelské. Prospěl zajisté písemnictví českému nemálo, rozhodnuv se vzdělávati roli jazyka našeho libozvukého a pěstovati na ní libovonné květy literatury krásné. Již za mládí svého — u věku dvaceti let — psal hezounké básně, které podepisoval přijatým jménem „Janko Hovora“. Od té doby jest stále spisovatelsky činným a to hlavně směrem trojím: básnickým, cestopisným a novinářským.

Jakožto básníka Nerudu již známe. Hlavní spisy jeho básnické jsou: „K n i h y v e r š ů“, v nichž obsaženy jsou

vedle písni též básně výpravné (zejména pověsti), příležitostné a jiné, na nichž vesměs chválí se hluboká mysl básníkova; „Písň k o s m i c k é“, ve kterých opěvuje vznešenost a neskonalosť soustavy světové. Sbírkou tuto cení posuzovatelé nade všecky ostatní básně Nerudovy; myšlenky, jimiž jednotlivé slohy jsou prochnuty, jsou přímo velebné a naplňují čtenáře obdivem i úctou k Tomu, Jehož díla básník opěvá — k Bohu Stvořiteli. Překrásné básně ty došly obliby netoliko v národě našem, ale i u národů jiných, byly i na jazyk německý převedeny. Jinou sbírku básnickou tvoří Nerudovy „*Ballady a romance*“, jež obsahují báje a pověsti lidu českého, oděné v lépe roucho plyných veršů; pak „*Prosté motivy*“, v nichž opěvá krásy přírodní a život v přírodě za různých dob ročních.

Neméně utěšená jako v básnictví jest činnost jeho v literatuře cestopisné. Procestovav nejprve v době prázdnin čelnějšími městy českými, aby poznal život a společenské poměry v nich, napsal o pozorování svém črty cestopisné hlavně pro noviny, jichž byl stálým spolupracovníkem. Později — r. 1868. —, když byl již vlast' svou dosti dobře shlédnul, cestoval Neruda do jižních zemí mocnářství našeho a do severní Italie. Cesty ty konal bez průvodce. Rok na to cestoval na východ do Uher, Srbska, Rumunska, Bulharska, přeplul přes Černé moře do Carihradu. Z Turecka odebral se do Palaestiny, kde navštívil místa historicky památná. Na zpáteční cestě pobyl v některých městech italských. Bohaté zkušenosti svoje z cest uložil v některých časopisech a souborně pak ve knihách „*Obrazy z ciziny*“ a „*Různí lidé*“.

Zvláště krásný a lahodný je způsob, jakým Neruda vypravuje o udalostech ze života společenského, každodenního; líčení jeho jest tak půvabno, že nikdo téměř neodkládá knihy povídek Nerudových, dokud jí nebyl přečetl celé. Jsou to jmenovitě „*Arabesky*“ a ještě více „*Malostranské povídky*“, v nichž osvědčil se u vypravování mistrem. On dovede pérem svým kouzelným popsati, vyličiti člověka tak, jak se skutečně jeví v životě; on dovede světlem bystrozraku svého tak na věci posvítiti, že stojí před námi — jak říkáme — jako živé, jako nakreslené, proto nikoli nepřipadně nazývá Neruda povídky a cestopisné články své kresbami. Jsou to skutečné výkresy, věrné i v nejjemnějších podrobnostech. Avšak jako malíř nemaluje toho, co za hodné štětce svého uznává, z pouhé zábavy, nýbrž také aby obrazy svými obecenstvo

širší potěšil, ušlechtil a poučil, podobně i kreslíř Neruda kresle duševní podobizny lidí s jich dobrými stránkami i slabostmi, netoliko baví, ale též poučuje čtenáře své povzbuzováním a varováním.

Zmíniv se o kresbách Nerudových přiblížil jsem se již ke třetímu směru písemnické činnosti jeho, k činnosti novinářské.

Některý z vás, milí čtenáři, slyšel již — jak sám byl přiznal — jméno Nerudovo od otce nebo snad od bratra či od kohokoli jiného. A odkud ti znají jméno to? — Z novin. — Vlastně ani tam Neruda nebývá podepsán, a přece čtenáři novin poznají každou jeho práci. Viděli jste snad někdy doma nebo v knihkupectví noviny, které mají nadpis „Národní Listy“? Na první straně dole pod čarou povšimli jste si snad někdy slova „Feuilleton“;*) slovo to je francouzské a znamená část listu, v níž obsaženy jsou články zábavné, cestopisné, poučné, rozmarné a j. Na místě tomto nebo-li ve feuilletonu uložil Jan Neruda v „Národních Listech“ veliký počet článků svých cestopisných, časových a rozmarných, jež později ve pěti knihách s názvem „*Feuilletony*“ zvláště vydal. Čtenáři zmíněných novin těšívají se zvláště v neděli na feuilleton od Nerudy, jež poznávají podle malého trojúhelníku (\triangle), kterýž jest znaménkem čili šifrou Nerudovou; šifrou tou označuje drobnější své práce, a čtenáři „Národních Listů“ dobře ji znají.

Avšak „Národní Listy“ nepřinášívají každého dne feuilletony od Nerudy, ty si nechávají pro neděli, poněvadž se rády také ve svátek nejkrásnějším oděvem zdobí, podobně jako lidé, kteří ve svátek lepší šaty oblékají a stkvostnými šperky se krášlívají; ale i ty ostatní feuilletony, které v „Národních Listech“ mají býti vytištěny, Neruda prohlíží, posuzuje a — třeba-li — popravuje; jestiž on pořadatelem čili redaktorem této zábavné části zmíněných novin po mnohá již léta. Dříve vydával také dílem sám, dílem s přítelem svým básníkem Vítězslavem Hálkem časopisy pro poučení a zábavu lidu českého; byly to nejprve „*Obrazy Života*“, později „*Rodinná Kronika*“ a „*Květy*“ s pěknými obrázky. Nyní pořádá také sbírku básnických knížek od rozličných spisovatelů, která má název „*Poetické**)* besedy“.

*) Čte se „féljeton“.

***) Tolik jako „básnické“.

Kdo by soudil, že feuilleton novin není věci důležitou, mýlil by se. Neruda, jehož nazývají mistrem feuilletonu, přispěl drobnými těmito články jako moudrý vychovatel značně k vypěstění mnohé české povahy, on ve feuilletonech svých ostře a vtipně kárá zlořády a nešvary společenské a — což hlavně se mu protiví — národní neuvědomělost a nestatečnost; on moudrým povzbuzováním, předváděním vzorných překladův klepává na srdce boháčův, aby vyprosil od nich chudým dětem šatečků, chudým vdovám a sirotkům přístřeší, on obrací se slovy krásnými, výmluvnými začasť k lidumilům a vlastencům prose jich, aby podporovali národ svůj v potřebách jeho životních. Nejedna podnik vlastenecký nebyl by dosud uskutečněn, nejedna potřeba národní dosud ukojena, kdyby nebylo bývalo povzbuzujících, kárajících i prosebných slov Nerudových ve feuilletonu novinářském. Že zvláště dítek útlých i dospělejších, dítek českých je stále pamětliv, rozumí se samo sebou, neboť on vidí ve vás, dítky milé, vlasti české syny a dcery nadějně, slavného království Českého budoucí pýchu a zdobu. Nuže, přičiňtež se, milení, abyste nesklamali naději jeho i všech těch, kdož od vás očekávají, že plniti budete věrně povinnosti k rodné vlasti své a drahému jazyku mateřskému. Každý z vás necht' věren zůstává drahé řeči mateřské, a v prsou vašich necht' nikdy nehasne plamen vroucí lásky k vlasti. Neníť hezké, když člověk — jak pohříchu máme toho příklady smutné — za bídný groš opustí prapor mluvy mateřské, ve které dobrý otec jeho modlitby k nebi za něho vysýlal, když za řeč mateřskou se stydí a cizí si oblibuje. Pravý Čech má býti pevným jako kámen ve své lásce k národu a vlasti, neboť praví Neruda ve svých „Kosmických písních“:

„Bude-li každý z nás z křemene,
je celý národ z kvádrů.“

A aby národ náš byl skutečně z kvádrů, pevný, mohutný, silný a ušlechtilý, přejeme si zajisté všichni z duše celé. Nuže slibte, milé dítky, před obrazem tohoto slavného a zdárného vlasti syna, že budete se řídit vznešeným příkladem jeho a že v lásce k jazyku českému a vlasti své budete věrni, budete pevní, *budete z křemene!* Slibujete? — „Nuže, siliž vás Bůh, mladí přátelé!“ Tak volá k vám ze srdce upřímného pisatel těchto skromničkých řádků

Bohd. L. Tyšler.

